

Week van 4 juli tot 10 juli 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 3

**ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F**

HET WOUD VAN HOUTHULST

Wat verder woedde dus de strijd, en Frans moest daarin zijn

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105, Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stijns, Kunstlaan 20, Brussel 4

KORTE INHOUD

Op de laatste juli-avond van 1914 wandelen Martha Legem en Frans Hoornaert door de statige dreven van 't Houthulster woud. Morgen is het hun trouwdag! Maar 's anderendaags wordt Frans opgeroepen. Er dreigt oorlog! Martha en Frans besluiten toch te trouwen en Frans vertrekt na de huwelijksplechtigheid.

Enkele dagen daarna vallen de Duitsers België binnen en het is oorlog. Martha's jongere zuster, Bertha, wordt het hof gemaakt door de rijke landeigenaar Desmedt die reeds getrouwd is en door Fried, een Duitser, welke zich verbergt in het bos.

Vermits gij trouw onze wekelijkse Aflevering
leest, moet gij ook de Annie Hans' Korte Roman
lezen... Iedere week een nieuwe titel :

EEN KUS IN DE ZOMER

Een volledige roman voor SLECHTS 7 FRANK

OVERAL VERKRIJGBAAR

Velen kochten haastig een fles Rodenbach van Fientje en staken die in de zak. Op 't laatste oogenblik werden nog gauw enige sergeanten en korporaals benoemd, en lachend en schertsend trok men dan af.

- Als mijnheer de kommandant peinst dat ik voor de toren ga staan blauwbekken, is hij er toch lelijk naast, zei Loden, de Boskanter, tot een kameraad. Rechtover in de « Vier Gekroonden » zal 't warmer en aangenamer zijn. Eer zij onze toren komen vernielen moeten er nog enige duizenden tussen Antwerpen en Roeselare voorgaan.

- En ik ga bij rosse Trien, in de « Drie Linden » patrouilleren, verzekerde een ander.

- Dan kom ik ook, de toren blijft wel staan, zei Loden.

De dorpelingen, die al dat gedoe hadden afgekeken en besproken, trokken nu stillekens in huis, en de stilte viel over 't dorp, dat thans veilig slapen kon.

OP REIS

Bertha was 't eerst op. Zo had vader het gisterenavond geboden. Ze was weer laat thuis gekomen, want ze had in 't Vrijbos Desmedt ontmoet. Boer Legein was kwaad geweest.

- Ge laat uw moeder maar sloven en zwerft zelf ganse dagen rond met uw prullen van linten en strikken; zo had hij haar verweten. En morgen moet Martha met de vroege trein weg, maar gij zult 't eerst opstaan !

O, moest vader eens weten, dat de Duitser nog zo nabij was en zij hem voedsel bracht. Bertha bloosde nog als ze aan haar samenzijn gisteren met Desmedt dacht. Deze had haar eerst een gouden ring gegeven, het beloofde geschenk en haar dan meegelokt naar de ledige hoeve die voor Frans en Martha was bestemd en nu op 't gescheiden paar wachtte. Eerst wilde het meisje er niet binnen gaan. Ze vreesde op dat oogenblik Desmedt en ook leek 't haar heiligschennis met deze vreemde te sluipen in 't verlaten huis van hem, die in de oorlog was en van haar zuster, die Frans zo lief had, van 't paar dat op dit hoefje al zijn wensen, zijn hoop, zijn blijde verwachting had gesteld. Maar Desmedt lokte haar mee en weer had hij overwonnen, en was ze onder zijn macht geraakt.

Nijdig wierp Bertha enige houtblokken in de haard.

- 't Was slecht, zeer slecht van me ! mompelde ze. Ik durf moeder niet meer aanzien !

Gisterenavond had ze op haar kamer geweend, niet om vaders verwijten, maar om haar eigen val, haar grote schuld, haar schande.

- Ik wil hem niet meer zien, nooit meer, o, nooit meer ! nam ze zich voor. Was ik maar thuis gebleven. Waarom ging ik ook ! Als ik bij hem ben, is hij meester over me. Ik heb met Fried verkeerd, en nu zo met Desmedt !

Het vuur in de wijde haard brandde reeds fel en de waterketel begon te zingen. Bertha sneed brood.

Moeder kwam beneden, zij, de bedrijvige vrouw, kon niet rustig blijven liggen, als de dag aanbrak en nu nog minder met Martha's reis.

- Vader meende dat gisteren alzo niet, zei ze teder tot haar dochter. Maar ge weet dat hij rap driftig is. En nu zit hij met die reis van Martha in zijn gedachten en is daarom nog rapper geprikkeld. Ge moogt ook zo laat niet thuis komen. Ik weet wel dat ge met vriendinnen wat wandelt en u treffelijk vermaakt, maar keer een beetje vroeger naar huis.

Bij die vriendelijke woorden, die haar toch als zweepslagen deden krommen, voelde Bertha zich nog ellendiger, en ze haastte zich naar de stal om de koeien te melken. Ze haatte dit werk, maar de omgang met Desmedt kon er haar niet van bevrijden, want die man was getrouwd. Nooit zou ze een boer huwen. Dan schrok ze weer. Zou een boer haar nog wel willen, 't lief van de landeigenaar?

- Jozef-Maria ! wat heb ik gedaan ! kloeg ze. Het is slecht... Nooit meer zal ik naar hem gaan ! Een getrouwde vent, o, wat een schande ! Hoe kon ik het doen !

Zo warrelden en woelden de gedachten in dat hoofd en sneed de wroeging door de ziel. Toen Bertha weer in huis kwam, zat haar zuster te eten. Gust was ook op. Moeder wist het nog niet, dat hij getekend had. Vandaag moest hij het haar toch zeggen, want morgen vertrok hij. Eensklaps besloot hij nu de waarheid mee te delen... Toch beefde zijn stem, toen de jongeling tot Martha sprak :

- Zeg aan Frans dat ik ook soldaat word.
- Is dat zot gedacht nu nog niet uit uw hoofd ! vroeg vrouw Legein.
- Uit mijn hoofd ? Maar moeder, ik kan niet meer thuis blijven.
- Wat wilt ge zeggen ?
- Wel, dat ik al getekend heb als vrijwilliger.
- O, Maria, 't is toch niet waar ?... Maar dat telt niet. Ik zal straks naar de burgemeester lopen. Gij zijt nog niet meerderjarig.
- Vader heeft hier voor mij getekend.
- En mij hebt ge bedrogen ! Ha, dat was slecht ! Maar dat telt niet, neen, dat kan niet tellen. Mij zo'n verdriet aandoen. Kleine kinderen trappen op uw kleed en grote op uw hart.

- Heb ik dat ooit gedaan, moeder ?

Gust's stem klonk droevig, toen hij dit zo ernstig vroeg.

- Nu hebt ge 't gedaan ! Maar ge vertrekt niet, ik zal de burgemeester eens gaan spreken.

- Die kan er niets aan doen, moeder. Ik moest naar Ieperen gaan. En laat me vertrekken, moeder ! Waarlijk, ik kan hier niet blijven.

- Zo, kunt gij niet blijven ? Ge hebt ook uw kop laten zot maken, onnozelaar. Dat wil soldaat spelen, maar ge zult nog al eens naar mij roepen. Gaat Miel Hoornaert ? Die is wijzer dan gij, lelijke koppigaard. Ge doet me ruwe woorden zeggen.

- Moeder, Miel moet het weten, wat hij doet of laat. En ook, zijn broeder Frans is in 't leger. Van ons is er niemand en ik schaam me hier te lopen.

- Al dwaze redens. Och Here, wat doen die kinderen u een last aan.

- Gust, blijf thuis, zei Martha, die met verbazing dit besluit vernomen had. Vader kan u niet missen.

- Wat kan hem dat schelen, hernam vrouw Legein. Ons laat hij in de steek.

- Moeder, dat heb ik niet verdiend, zei Gust droevig.

- Ge verdient het nu. Maar ge zijt nog niet weg.

De boer kwam uit het slaapvertrek.

- Adolf, hebt ge ook tegen mij helpen konkelen ?

- Konkelen ? Wat is er nu weer ?

- Weet ge 't, dat Gust voor vrijwilliger getekend heeft ?

- Ja, antwoordde Legein kalm. En 't is goed, dat gij het nu ook weet, want morgen vertrekt hij.

- Maar dat zal niet gebeuren.

- Dan komen de gendarmen hem halen.

- Och, Jozef-Maria, is het al zo ver. En ik heb niets te zeggen, ik tel niet mee.

- Wel, wijfje, nu kunt ge maar een dag meer zagen tegen Gust en, als ge het vroeger geweten hadt, zoudt ge hem te veel lastig gevallen zijn. Gust, jongen, span in, want het wordt tijd en ge moet boer Hoornaert nog afhaken. Martha, kind, hebt ge me niet vergeten ?

De drukte van de reis leidde nu even moeders gedachten af. Een kwartier later vertrok de jonge vrouw. Haar broer voerde het paard. Legein, zijn echtgenote en Bertha liepen mee tot buiten de poort.

- Goede reis ! riep de boer.

- Kind, God beware u ! zegende de vrouw.

En Bertha moest met geweld haar tranen bedwingen, niet om dit afscheid, maar om haar eigen, folterend gevoel, om haar zonde, die nu nog misdadiger scheen, want 't meisje vergeleek zich bij haar zuster, door reine liefde gedreven naar haar man.

- Ze is weg, zei de boerin. En nu morgen Gust ! Maar dat kan niet, Adolf ! Ge maakt me ziek van verdriet...

- Toe, toe, al dat trunten. Er is erger verdriet dan dat ! Wel, mardjie, Gust is een kloeke gast, en hij moet zijn plicht doen. De Duitser zal 't ondervinden dat onze Vlaamse kerels geen lafaards zijn.

- En is er nu niets meer aan te veranderen ?

- Niets meer. Gust heeft getekend, en morgen gaat hij weg.

- Jozef-Maria, en misschien zien we hem nooit weer ! En mij vragen ze daar niet naar. Een moeder wordt miskend.

- Maak 't nu de jongen niet lastig, vrouw. In uw hart zijt ge toch fier op hem.

Legein ging naar de schuur en zijn echtgenote liet zich in de keuken op een stoel vallen, schreiend over dit nieuwe leed. Ze had geen moed meer. Gust reed eerst naar 't Wilgenhof, waar boer Hoornaert al lang gereed stond en vol ongeduld zijn schoondochter verwachtte.

- We gaan te laat komen en de trein missen, riep hij. Waar zit ge toch.

- We hebben nog al de tijd, verzekerde Martha's broer. We moeten ons niet haasten.

Vrouw Hoornaert stak Martha de hand toe.

- Ik zou ook mee willen, zei ze. Zult ge hem veel complimenten doen en zeggen, dat ik altijd aan hem denk ? Vader, vergeet niet mijn pakje te geven.

En de moeder ging door met haar aanbevelingen tot de chais de dreef inreed, op weg naar 't station. Frans had per telegram laten weten, dat hij nu te Lier lag en 't goed stelde. Naar de kleine Nethestad moesten ze dus, deze eenvoudige Vlaamse mensen van te lande, voor wie een reis een gewichtige gebeurtenis was.

OP DE TREIN

Aan de kleine statie stond Jozef Lauwe, een stevige gast van bij de dertig, knecht in dienst van mijnheer Desmedt.

- Jozef, jongen, ge hebt uw beste kleren aan. Gaat ge ook op reis? vroeg boer Hoornaert.

- Ja, baas. 'k Heb 't er nu eens opgezet.
- Dat zie ik. En ik riek, dat ge een goede sigaar smooit.
- Vandaag ben ik ook eens een grote mijnheer. Tien sigaren genomen uit 't beste bakje van mijn patroon. Dat merkt hij nu toch niet; hij heeft 't veel te druk met zijn werk. Directeur van 't Rode Kruis, kommandant van de garde-komiek, en ik heb gehoord dat hij aan de koning ook al een kanon gevraagd heeft.

- Ge spot er wat mee, Jozef
- Och, een mens doet al veel om een grote vaderlander te zijn, hé ? 'k Wist niet, dat mijn patroon zulk flink Belgisch bloed in zijn lijf had. 'k Zou toch gaarne zien dat hij een beetje minder liefde voor zijn land en meer liefde voor zijn vrouw en kindje had.

'k Mag het eigenlijk niet vertellen, want ik ben knecht, maar ik kom van de Boskant en dan verleert ge uw vrijen weg nooit heel en al. Ja, boer Hoornaert, ik ga op reis. 'k Moet mijn kozijn Pierre bezoeken, hij ligt te Antwerpen. Martha, gij gaat zeker naar uw Frans.

- Ja, Jozef.
- Ja, boer Hoornaert, ik moest eigenlijk ook gaan; ik ben ongetrouwd. Maar ziet ge, gaan is niets, maar terugkeren is de kunst. Dood is dood. Ik eet graag bonen, maar niet die van de Duitsers. Ja, Martha, als ik aan Frans peins, ben ik een beetje met mijn eigen verlegen. Hij is getrouwd en ik ben het niet.
- Gij hebt uw moeder, zei Hoornaert.

- De vaderlandlievende heer Desmedt, mijn hooggeachte meester, zou moeder wel zo lang mijn loon uitbetalen. Ja, ik zou moeten gaan, maar gaan is niets. Zien terug te keren uit de oorlog is lastiger. En een arm of been afgeschoten worden, trekt me niet erg aan maar neen, 'k beken het, heel moedig is het niet.

Zo spraken ze, wachtend op de trein, die eindelijk binnen reed. Jozef Lauwe hielp Martha bij 't instappen. Hij was een gezellige reisgenoot, die steeds met iedereen goede vrienden was.

Te Gent moest men in een andere trein voor Antwerpen, die door Waasland reed en er waren te veel reizigers voor de beschikbare rijtuigen.

- We zijn nu hier en we moeten mee, zei Jozef. Zeg, riep hij tot een vrouw, doe dat pak eens van de bank. Toen deze niet spoedig genoeg aan 't verzoek voldeed, nam Lauwe het zelf weg. Martha, dat is voor u een plaats, en baas Hoornaert, wij gaan in de gang staan en eens binnen, moeten we mee.

- 'k Ben blij, dat we u ontmoet hebben, zei de boer. 'k Weet niet hoe we er anders zouden geraakt zijn.

- Neen ? Maar, baas toch, met duwen en stoten maakt ge u altijd een weg. Ge moogt tegenwoordig niet te tam zijn. 'k Zou op de buffers of het dak ook kruipen... Wat volk op de trein !

- En dat is zo elke dag, beweerde een medereiziger. Al mensen, die soldaten willen bezoeken. Maar ge moet nu een pas hebben of ge geraakt Antwerpen niet binnen.

- Een pas ! riep Hoornaert verschrikt. En ook Martha ontstelde.

- Ja, ja, een pas, 't is oorlog, hé ? Duitse spionnen konden zo ook wel te Antwerpen alles gaan afloeren.

- Maar mijn zoon is soldaat, hernam de landman. Als ik dat zeg...

- Dat kan ieder zeggen, maar ze vragen naar bewijzen. Er wordt al genoeg gespioneerd. Ze hebben al een Duitse officier te pakken, die verkleed als burger, rondliep, om ons leger te bespieden. Hij is in 't fort van St.-Anneke gefusiljeerd.

- Wat gaan we nu doen ? vroeg Hoornaert aan Jozef.

- Niet zagen en niet klagen, baas, en naar Antwerpen reizen.

- En de pas ?

- Toe, toe, ze zien nu toch wel, dat wij geen sloebers uit Duitsland zijn.

- Ehwel, ge zult niet voorbij Nieuwkerke geraken, waarschuwde de medereiziger. Gisteren moesten er ook veel weerkeren. En de overheid wil al dat reizen tegengaan. Waartoe dient het ook.

- Ge hebt zeker niemand in het leger ? vroeg Jozef.

- Neen.

- Gij weet niet wat het is een man, een zoon, een broer in de oorlog te hebben. Waartoe dit reizen dient ? Wel, vriend, om nog eens iemand, die morgen onder de grond kan liggen, goede dag te zeggen, en hem te tonen hoe gaarne hij gezien wordt. Dat reizen en trekken is 't harte, man, 't harte, dat bij de soldaten is !

- Ja, ja, 'k versta het wel.

- Neen, ge verstaat het niet, want ge hebt er niemand bij. En daarom kunt ge het niet verstaan ! En ik zeg, dat wij in Antwerpen zullen geraken, met pak en zak, al moest ik in de vliegmaschine kruipen, die ginder ronkt.

Boven het station hing inderdaad een vliegtuig.

- 't Is een Duits ! riep een reiziger. Zie, ze schieten er achter.

- Die sloeber komt nu uit de lucht alles afloeren, zei Jozef. Konden ze hem omhoog halen !

- Als hij maar geen bommen smijt ! vreesde Hoornaert.

- Ja, die vogels leggen dikwijls rare eieren, hernam Lauwe; maar 't zou moeten lukken, dat ze op ons vielen, baas. Er is zoveel plaats nevens ons, en wij zijn maar zulk een nietig stipje in de wereld.

De vlieger verdween en de opwindig bedaarde.

- 'k Wilde dat we maar vertrokken, wenste Martha.

't Was stikkend heet in de volgepropte wagen, en de reizigers zaten in een ongemakkelijke houding tussen al de valiezen, pakken en zakken. Men zag een trein binnen rijden en er stapten vluchtelingen uit.

- Ze komen van 't Luikse, zei de medereiziger, die alles scheen te weten.

- 't Is toch wreed, alzo uw huis te moeten verlaten en in de vreemde te gaan dolen, sprak Hoornaert medelijdend. Als de Duitsers maar bij ons niet komen !

- In de Vlaanderen ! hernam de medereiziger. Nooit man. Ze krijgen Antwerpen in geen tien jaar. Ge zult eens zien hoe het daar allemaal versterkt is.

Eindelijk vertrok de trein, maar 't werd een trage, lange rit, met stoppen aan elk station, aan ieder halte. 't Waasland lag hier nog in al zijn weelde, als de tuin van België, met de goed bebouwde akkers tussen opgaand hout en rijzig geboomte. Naarstig werkten er de boeren, hopen dat de oorlog hun vrede niet erger verstoren zou dan nu. Ver in het Waasland had de voorbereiding tot de strijd reeds zware offers geëist, in platgebrande huizen en hoeven, omgewoelde akkers, afgehakte dreven en boomgaarden, en menig gezin moest klagend en

schreiend heen trekken en elders een onderdak zoeken en een plaats voor de meubeltjes en 't vee.

't Geschut vergde een wijd open veld om zich heen, en daarom brandden woningen en schuurtjes en houwde de scherpe bijl in 't blanke hout, dat zuchtend bezweek en met doffe slag neerviel.

Hoornaert was in angstige spanning toen de reizigers te Nieuwkerke de trein moesten verlaten. Soldaten zagen er de passen na bij een doorgang, en ieder die 't vereiste papier niet bezat, werd toegang tot de wagens verboden.

- Niet door ! klonk het tot Martha, Hoornaert en Lauwe.

De jonge vrouw kreeg de tranen in de ogen.

- Och, mijnheer toch ! smeekte ze.

- Madam, van mij seffens, maar ik mag niet. 'k Zou gestraft worden.

- Niet zagen ! onderbrak Lauwe. Kom mensen.

- Maar laten we nog eens proberen ! stelde de boer voor.

- Kom mee, we zitten seffens in de trein, fluisterde de jonge man.

Hij leidde hen door de straat en langs een omweg weer naar 't andere einde van het station. Een werkmán wilde het drietal tegenhouden.

- Vriend, 't is stikkend warm vandaag, hier is een frank voor een pintje, zei Lauwe. Deze vrouw gaat naar haar man, de zoon van deze oude vader en mijn broer. Ge hebt ook een hart, hé...

- Allez, spoed u dan maar !

En weldra zaten de reizigers weer in de trein.

- God zij geloofd dat we u meehebben, zei Hoornaert lachend.

- Jozef, ik dank u duizendmaal, sprak Martha.

- Toe, toe, ik heb 't al gezegd, dat ge niet benauwd moogt zijn.

- Als ze er ons maar weer niet uithalen ! vreesde de boer.

- Maar neen ! Ze zouden wel werk hebben.

Weldra reed de trein door en nu zag Hoornaert ook de verwoesting van het Waasland. Hij schudde ernstig het hoofd en dacht aan zijn streek, waar alles nog vrede ademde. Gelukkig voor hem kon de landman niet de toekomst van 't Houthulster woud en gans Vlaanderens Westhoek zien. De goede eenvoudige mensen vergaten een ogenblik de ellende van de tijd, voor alles wat ze aanschouwden, toen ze van het Vlaams Hoofd naar Antwerpen voeren. Nog heerste er leven op de heerlijke stroom, die in de zomerzon blekte, en van de statige toren woei fier de Belgische vlag.

In geen tien jaar kunnen de Duitsers ze er afhalen, meende 't volk; Antwerpen was de laatste veste, zo was er in vreedstijd bepaald en voorgeschreven, zo had men onderwezen en geleerd, zo las men in de boeken van krijgskunde, zo oordeelden de overheden, die hier allerlei levensmiddelen en voorraad opstapelden, zo verkondigden zij die 't weten konden en babbelden de anderen na.

Wie had er ooit van de IJzer gehoord ?

DE GEVANGENE

Rosse Trien noemden de dorpelingen de dochter uit de herberg « De Drie Linden ». De deerne had terecht een slechte naam en geen eerbare huisvader ging in de kroeg een glas bier drinken. 's Zondagsavonds was het er het drukst; dan kwamen hier jonge gasten en meisjes dansen, al was dit verboden. Dezutter, de veldwachter, zou 't niet gewaagd hebben dat verbod te handhaven en voor

de gendarmen van 't naaste dorp stond steeds de daartoe gehuurde schaper ener naburige hoeve op wacht. Als hij op het kleine ruitje in de zijmuur trommelde, lieten de dansers zich op een stoel of bank vallen, en hieven ze liedjes aan ter begeleiding van de harmonicaspeler. 't Was nog wel gebeurd, dat de gendarmen 't bal toch verrasten, maar dan blies men eensklaps de lamp uit, drong de mannen der wet op zij en nam de vlucht, door deuren en ramen. 't Gevolg was wel een boete voor de baas, maar de getrouwe bezoekers «legden wat uit», zoals ze 't noemden, opdat de herbergier geen schade zou hebben.

Sterke drank mocht niet geschonken worden, doch de geneverfles stak in een geheim kastje van de toog. De baas, Decloedt, was een inhalige kerel, die handel in de meest uiteenlopende artikelen dreef. Zijn vrouw kwam heel weinig in de gelagkamer en had niets te vertellen maar stond zelfs onder de plak van haar dochter, Trien, welke om de kleur van haar haren een bijnaam had.

In dit ellendig huishouden was toch een treffelijke zoon opgegroeid, Bernard, die echter de kroeg ontvluchtte, bij een boer had gediend en nu soldaat was.

Trien was eigenlijk de grote meesteres, want vader liet haar begaan daar zij goed met al de ruwe kerels omsprong en zelfs rijke vogels wist te lokken en te pluimen, meestal jonge heren van andere dorpen, zeer streng opgevoed, maar die over de zonde horen fluisteren of gelezen hadden en welke hen nu wenkte, verleidelijk en geheimzinnig.

Trien wilde juist de voordeur sluiten, wat ze in de week meestal vroeg deed, al kon er dan nog wel een groepje blijven plakken, toen enige jonge kerels met veel gerucht 't kroegje binnenstapten. 't Was Loden de Boskanter met enige makkers, die hun post verlaten hadden.

- Zo gewapend? vroeg de deerne. Zijt ge ook van de burgerwacht?
- Ja, riep Loden en we komen hier dienst doen!
- En als de kommandant het hoort!
- Desmedt?

De jonge gasten riepen enige spotwoorden over de landeigenaar. Ze vroegen bier en weldra zaten ze in druk gesprek.

Een nieuwe klant kwam binnen. 't Was een boerenzoon, die hedenavond geen dienst had.

- Zeg mannen, onze kommandant is ook op patrouille, zei hij.
- Wat kan ons dat schelen! riep Loden. Gij wilt ons zeker weg hebben om alleen te zijn met Trien.
- Laat me voort spreken! Weet ge waar hij patrouilleert? In 't leeg hofstedeke, waar Frans Hoornaert zou gaan wonen. En hij is niet alleen!
- Met een vrouw? vroeg Trien.
- Ja.
- Wie?
- Dat weet ik niet! Maar 'k zag ze er binnen trekken.
- Zo'n geniepige schavuit! hernam de deerne.

- Zeg eens, Trien, hij komt hier ook. Dat is genoeg bekend. Zo geniepig is hij niet, sprak de Boskanter. Maar, vrienden, 'k weet wat we moeten doen! M'n ziele, een goede klucht! We gaan onze fiere kommandant gevangen nemen! Niemand heeft nu zaken op dat hof. Wie er inbreekt, moet opgeleid worden. Vooruit.

't Voorstel werd met vrolijk gelach begroet.

- Wees toch zo stom niet, zei de herbergier Decloedt, die dadelijk bedacht, hoe Desmedt het hem kwalijk kon nemen, dat het plan in zijn herberg was ontstaan. En Desmedt verteerde soms grof geld.

- Waarom zouden we het niet doen? vroeg Loden.

- Mijnheer Desmedt kan het u nadien inpeperen.

- Ons? Op 't dorp is hij machtig, maar aan de Boskant lachen we met hem. Kom, mannen, we zijn weg!

't Troepje trok af. Loden was de aanvoerder, en nabij de hoeve gebod hij stilte. Fluisterend gaf hij zijn aanwijzingen. Zelf sloop hij met een kloeke maat naar de deur.

- Als ze maar niet gesloten is, zei hij zacht.

- Dan stampen we ze in.

De Boskanter voelde aan de klink.

- Vast, fluisterde hij. Allez, de schouder er tegen. Vooruit, hop!

De deur zuchtte en kraakte, maar bleef in de scharnieren. Binnen hoorden ze een kreet.

- De vogels zijn gevangen! riep Loden.

Weer rammelden ze aan de deur, maar eveneens te vergeefs.

- Laten we een luik open trekken en een ruit inslaan! stelde een ander voor.

- Ja.

De jonge gasten rukten aan een van de groene blinden, doch het begaf niet. Op de Vlaamse hoeven zijn de afsluitingen sterk. Loden vloekte van spijt.

- Toch kan hij niet weg. Er staan twee mannen langs achteren! riep hij.

Maar eensklaps werd de deur van binnen geopend en verscheen mijnheer Desmedt.

- Wat is dat hier? vroeg hij op hoge toon, al beefde zijn stem toch.

Loden en zijn makker vielen op hem aan.

- We hebben de inbreker! zei de Boskanter.

- Wat inbreker? Herkent ge me dan niet? Ik ben uw kommandant! Men had me gezegd, dat er een kerel rond deze hoeve gezien was en ik ben komen onderzoeken. Hadt ge 't ook gehoord?

De andere mannen kwamen toegelopen.

- En 't wijf? vroeg Loden.

- Niemand gezien!

- Dan is ze nog in huis!

- Wilt ge me nu haast loslaten! gebod Desmedt woedend. Ge herkent me toch!

- Ieder kan zeggen dat hij een kommandant is! antwoordde de aanvoerder van het groepje.

- Precies of ge mij niet kent!

- Wij kennen maar één ding en dat is onze plicht. Niemand heeft zaken op deze hoeve. Een Duitse spion kan zich gemakkelijk als kommandant verkleden en de spraak van mijnheer Desmedt nadoen. Ze zijn zo fijn uitgeslapen, die sloebers. We kunnen hier uw gezicht niet zien, maar ge gaat mee naar de wacht.

- Is het nu haast uit met die onbeschaamdheid!

- Als ge niet zwijgt stoppen we uw muil ! dreigde Loden. Mannen, een koord, we zullen toch zijn handen op zijn rug vastbinden. Zich voor onze kommandant uitgeven. 't Is wel brutaal.

Twée gasten hadden de woning onderzocht, in de hoop de vrouw te vinden, maar te vergeefs.

Desmedt begon te razen en te schelden, en toen hield Loden een lantaarn op.

- Verdraaid, ja... het is mijnheer, zei hij. Maar dat konden we niet weten, hé ?

Desmedt, die begreep dat ze met hem een grap uitgehaald hadden, vloekte van woede, maar droop toch vlug af.

De landeigenaar begaf zich naar huis.

- Gelukkig is Bertha ontsnapt, mompelde hij. Een vervelende historie. Allerlei gebabbel. En als Adèle er iets van hoort !

Stil stak hij de sleutel in 't slot. Nijdig wierp hij zijn hoed in een hoek der kamer, maakte licht en bleef nog lang in een zetel zitten.

GEHEIMZINNIGHEID

Weer was Bertha het eerst beneden. Straks moest Gust vertrekken. Haar hoofd bonsde. Het meisje had de ganse nacht niet geslapen, O, gisterenavond. Nauwelijks was ze nog ontsnapt. Toen ze dat gerucht hoorden, en begrepen dat er mensen voor de deur stonden, die binnen wilden, was ze wild van angst uit de kamer gestormd. Desmedt werd dadelijk kalmer, opende stil een raam in de zijgevel en hielp er haar door. Aan de hoek van 't huis had ze een gedaante gezien, maar ze was recht naar de haag geslopen en er door gekropen en dan woest naar huis gerend.

Vader, die kwaadgezind zat te wachten, wilde ruw tegen haar uitvaren, maar had haar bleek, verschrikt wezen gezien.

- Een man, die me toesprak en achtervolgde, stamelde ze dan. Ze had in de vlucht haar boodschappen verloren, loog ze verder.

- Och Here toch, 't had eens moeten uitkomen, bedacht Bertha nog met schrik. En zo vader en moeder bedriegen. Ik moet straks naar 't lege hof. 't Pak met postpapier en de chocolade ligt er nog. Als 't maar niet gevonden is.

't Meisje had geen rust. Ze moest geen sleutel hebben, om in de hoeve te geraken, want Desmet ontsloot de deur met een passe-partout en had ze gisteren zeker open gelaten. Zo ze nu eens heel rap ging ? 't Was nog niet volkomen licht. Niemand zou er al op zijn. Neen, ze kon niet meer wachten. Die boodschappen. Eer moeder op was, stond ze hier zeker terug, en anders verzon ze maar wat.

Bertha snelde heen. De streek lag nog verlaten. Zonder iemand te ontmoeten, bereikte ze de hoeve, het huis der zonde. De voordeur stond nog aan. In de kamer lag 't pakje op tafel. Vlug nam ze 't op.

Buiten schrok ze. Daar naderde Desmedt. Wat dreef hem hier ?

- Tiens, **gij** ? vroeg hij verbaasd.

- Ja, om mijn boodschappen.

- Ha, dat is goed !

- Maar wat komt **gij** doen ?

- Eens zien of er niets verdacht is blijven liggen. Zijt ge goed ontsnapt ?

- Ja.

- En thuis ?
- Ik heb gezegd, dat er een man achter mij zat, en dat ik mijn pak in de vlucht verloren had.
- Juist, juist... We waren er haast aan.
- Dat komt er nu van ! Maar ik moet weg !
- Waar zit ge toch ? vroeg moeder verwijtend. Het vuur is dood gegaan.
- 'k Heb 't pak gezocht en gevonden. Hier is het. 't Lag nog op de weg, loog Bertha.
- Ha, dat is goed ! Arm kind ! 't Is al mijn schuld. 'k Zond u veel te laat weg. Maar 'k heb ook geen gedachten meer. Is 't nu gedaan met de schrik ?
- Ja moeder.
- Laten we ons haasten, want het wordt tijd. 'k Heb Gust al geroepen. Dat hij nu ook vertrekt. En niet moeten.

Bertha duizelde soms en moest dan een ogenblik steun zoeken aan een meubel of de muur. In welk een net van leugens wikkelde zich zich nu.

- O, nooit ga ik meer, nooit ! nam ze zich voor. 't Moest eens uitkomen ! En dan ? O, 't was weer slecht...

Even dacht ze aan de toekomst. Een scheiding... en zij de vrouw in 't schoone, deftige huis. Maar dan konden ze wachten, tot het zover was, doch geen geheime samenkomsten meer... geen ontmoetingen op die gevaarlijke plaatsen. En hun omgang dan.

- Jozef-Maria... als hij niet scheidde ! Als hij mij bedroog, mompelde ze.

En zo woelde weer de angst, terwijl Gust zich voor 't vertrek gereed maakte. Ze zag het bijna niet. Het was toch haar broer, die het huis verliet, misschien voor altijd. Naar de oorlog. En 't liet haar schier onverschillig.

- O, ik ben slecht, 'k ben slecht ! kloeg ze, als ze heen en weer liep, halfluitend naar moeders bevelen.

- Jongen, zult ge altijd braaf blijven en peinzen aan wat we geleerd hebben.

Vrouw Legein schonk haar zoon de zegen en tekende zijn voorhoofd met een kruis, zoals ze deed, toen hij klein was. En weer scheen hij voor haar zo hulpbehoevend en jong, en het moederhart wilde hem beveiligen. Braaf blijven... Bertha ving die woorden op en ze waren weer als felle zweepslagen.

- Houdt u kloek en geef die sloeber er van ! sprak boer Legein. 'k Ga nog een stapje mee, jongen.

- Dag Bertha.

Gust stond nu voor zijn zuster. Ze kuste hem en brak dan in snikken los. 't Was niet om die scheiding. 't Was om haar eigen ellendig gevoel, om die onrust.

- Toe, toe, laat het droog blijven, we kunnen de regen missen, schertste Legein.

Moeder ook, nu 't op scheiden aankwam, liet haar tranen de vrije loop.

- Gust toch, och Here, Gust ! riep ze hem achterna.

De jongen keek aan de hofpoort nog eens om.

- Dag moeder ! helmde 't over de boomgaard.

Ze snelde naar de weg. Weer wuifde hij. Aan de bocht was hij uit 't gezicht.

- Ja, jongen, een moeder voelt diep, zei Legein. En een vader ook, liet hij er op volgen.

Hij stapte mee tot aan 't kapelleke.

- Nu keer ik stillekens weer.

- Ja vader.

- En veel schrijven, hé ? 't Is goed wat ge doet. God beware u, Gust !

Legein keerde zich snel om. Zijn jongen moest de tranen niet zien. Hij was kwaad dat hij ze niet beter weerhouden kon.

- Gaat hij er van door ? vroeg Dezutter, de veldwachter, die uit de bosdreef naderde.

- Ja.

- Een ferme gast.

- Wat zou hij hier rondlopen ? Maar 't pakt een mens toch.

- 'k Geloof het. Naar de oorlog is geen plezierreis. Maar om van wat anders te spreken... 't spookt op 't hof van Frans Hoornaert, 't hof waar hij met uw Martha zou gaan wonen.

- Spoken, sjampetter ?

- Er gebeuren toch rare dingen !

- Wat nu weer !

- Wel, er moet gisterenavond vreemd volk op dat hof geweest zijn. Eerst ging mijnheer Desmedt ze verjagen en toen de patrouille der burgerwacht.

- Wat vertelt ge toch allemaal ?

Dezutter herhaalde nu de zonderlinge aanhouding van de kommandant. Legein schudde 't hoofd.

- Die burgerwacht is een zot spel, zei hij dan. In plaats van rust, brengen die speelsoldaten beroering in 't dorp.

- Zeg dat wel. Maar de regering wil het nu. Ik moet van de burgemeester eens op die hoeve gaan zien. Gij hebt de sleutel zeker ?

- Ja... Wel, we zullen er samen heentrekken.

Legein stapte eerst naar huis om de sleutel te halen. Bertha zag de veldwachter op de boomgaard en werd nog ongeruster nu. Ze mompelde :

- Ik ga niet meer naar Desmedt, nooit meer. En naar Fried ook niet. Dat de Duitser voor zijn eigen zorgt.

Ze zag haar vader vertrekken en werkte in spanning voort. Wat later keerde de boer terug.

- Er zijn mensen op Frans en Martha's hof geweest, zei hij kwaad. De deur was open, en de stoelen stonden dooreen. Wie kan er daar zaken hebben ?

Bertha hoorde dit, en haar vrees nam nog toe.

- De sjampetter zal 't nu onderzoeken, hernam haar vader en we zullen er wel meer van vernemen.

BIJ HET OORLOGSTONEEL

- Ik ben blij, dat ge bij ons blijft, zei boer Hoornaert, toen hij met Martha en Jozef Lauwe het station van Lier verliet. Ik zou me hier alleen verloren gevoelen.

- 't Is zoals ik gezegd heb, baas... Mijn kozijn, och ! Die heeft geen haast, en als ik u er plezier mee kan doen, reis ik gaarne met u mee, al ken ik beter de weg in 't Vrijbos dan hier. Och, met een tong komt men overal.

De knecht van mijnheer Desmedt was dus als leidsman bij Hoornaert en diens schoondochter gebleven.

- Zouden we Frans gemakkelijk vinden? vroeg Martha.

- We moeten hem vinden! verzekerde Jozef. Wacht eens!

Hij stapte naar een soldaat en noemde regiment en bataillon.

- Ja, waar die mannen liggen? 'k Zou 't niet kunnen zeggen. De troepen veranderen voortdurend. Vraag eens verder, klonk het antwoord.

En diezelfde raad werd menigmaal gegeven.

- 't Is een lastige zaak! zuchtte de boer van 't Wilgenhof.

- Kom, kom, voor de soldaten is 't al lastiger! merkte zijn gezelschap op.

- En 't wordt avond.

- En daarna weer morgen, baas! Mardjie, nu hebben we geluk. Daar zie ik Vanneste van Langemark.

- Ho, Boskanter, waar we nu elkaar tegen komen! riep de jonge man.

- Tiens, Lauwe van Steenhove! zei de soldaat lachend. Wat komt gij hier uitmeten. Aan 't Vrijbos zal 't rustiger zijn! Ha, nu een pint in de Koornbloem, of in de Madone.

- We kunnen er hier ook een krijgen. 'k Heb daar baas Hoornaert mee... en Martha, de vrouw van Frans, is ook bij me.

- Zoekt ze haar man?

- Ja... Weet gij waar hij is?

- Rond Aarschot. Gisteren vertrokken!

De beide anderen waren nu ook genaderd.

- We zijn op de goede weg! vertelde Jozef.

- Weet ge waar Frans is? vroeg Martha hoopvol.

- Rond Aarschot. Hij is van gisteren weg. Hij was goed gezond en vol moed.

- Is dat ver van hier? vroeg ze toch teleurgesteld.

- Een uurtje met de trein!

- Nog al dieper 't land in! kloeg Hoornaert. Kunnen we daar nog vanavond geraken?

- 'k Zou tot morgen wachten, ried de kanonnier. Ge zoudt met de donker toekomen, en Frans toch niet meer vinden.

- Kom, ik trakteer! hernam Lauwe.

Samen trokken ze een herberg binnen. Martha was liever doorgereisd, want ze had zo gehoopt heden haar man te zien. En nu werd het weer een dag later! Maar Vanneste raadde 't af verder te gaan, en Jozef en Hoornaert besloten de nacht te Lier door te brengen.

- Hoe gaat het met de oorlog? vroeg de jonkman, toen ze aan een tafeltje zaten en op elkaars gezondheid hadden getikt.

Vanneste trok de schouders op.

- We staan tegenover een overmacht.

- Maar Luik is toch nog niet gevallen?

- Onnozelaar! Wat ge u laat wijs maken! En de Duitsers zitten rond Diest, tegen Aarschot.

- Tegen Aarschot! hernam Martha ongerust.

- Maar ja!

- Waar Frans is? Dus Frans moet er gaan vechten?

- Vechten precies niet ! vergoelijkte Vanneste. Er zijn nog troepen tussen zijn compagnie en de Duitsers. Zeg eens, Lauwe, hebt ge al Engelsen in West-Vlaanderen gezien ?

- Nog geen enkele...

- En Fransen ?

- Bij ons ziet ge niets dan de komieke burgerwacht, die soldaatje speelt.

- Er zijn nog geen bondgenoten ! De gazetten schrijven wel, dat ze aangekomen zijn, waar zij moeten staan, maar dat is om ons op te wekken. Als ze maar niet te laat komen, met hun hulp.

't Drietal kon in deze herberg overnachten. Martha en Hoornaert legden zich vroeg ter ruste, maar Jozef trok de straat nog eens op. 't Was druk in 't bevallig Nethe-stadje, druk van krijgsgewoel, van doortrekkende wagens en auto's, van dreunend geschut en ratelende karren, van soldaten en burgers.

Eensklaps zag Lauwe gewonden. Ze waren niet zwaar gekwetst, want ze kwamen te voet af, maar velen hinkten of sleurden zich moeizaam voort, droegen een bloederige band om 't hoofd, of hadden de hand omwonden. Stof en vuil bedekte hun gelaat en men kon het de arme jongens aanzien, dat ze dringend behoefte hadden aan rust.

- 't Zijn toch wrede tijden, mompelde Lauwe. Enige weken geleden peinsden we aan niets ongewoons en nu steken en schieten, en kappen en kerven ze !

drentelde nog wat rond en zocht dan eveneens de rust. Hij deelde dezelfde kamer met Hoornaert, maar zijn bed was een matras op de vloer.

Martha lag wakker. Ze had geschreid en haar gemoed daardoor wat ontlast. O, ze verlangde naar de morgen ! Ze hoorde telkens de klok slaan, en ze sloot de ogen, en bad, hopend aldus in slaap te vallen, maar 't baatte niet. Haar gedachten draaiden en woelden, om haar man, die nu zo dicht bij de strijd en er misschien al in was. Zou ze hem morgen wel vinden ?

De volgende morgen waren ze al vroeg op en vertrokken weldra.

- 't Zal weer een warme dag zijn, meende Jozef, naar de lucht kijkend. Kom, we gaan eens tot aan de statie.

De wachtzaal was vol met soldaten. Ze lagen op de banken en op de vloer, en zaten tegen de muur, sliepen of knikkebolden.

- Die hebben helemaal geen bed, merkte Lauwe op. Wanneer zou er een trein zijn ? 'k Zie geen een bediende, om het eens te vragen.

Hij ging aan 't loket kloppen, maar kreeg geen antwoord.

- Heila, slapers ! riep hij luid.

- Maar zwijg toch, vermaande Hoornaert, of ze gaan ons buiten steken !

Geduld moesten ze hebben, want 't duurde nog een uur, eer er leven in het gebouw kwam. En dan vernam Jozef dat er pas drie kwartier later een trein voor Aarschot zou zijn.

- Als de Duitsers er niet zitten, voegde de bediende er bij. In één nacht kan er veel gebeuren.

De drie kwartier werden er zes, eer onze reizigers eindelijk mochten instappen. Martha gevoelde zich nu rustiger. Aarschot bleek dus nog vrij te zijn, en zo was er kans, dat ze Frans ontmoeten zou.

- 't Is of ik op spelden zit ! kloeg Hoornaert.

- Schuif dan wat op, ried Jozef hem aan. Ik gevoel hier niets. Toe baas, wees nu kloeker, voor zo'n grote vent. Ge gaat toch naar uw jongen !

- Ja, als 't dat niet was, reisde ik rap terug.

De trein vertrok, en spoorde door 't bevallig landschap, waar de boeren op hun akker werkten, zo rustig nog, alsof de oorlog heel ver was. En de kinderen speelden voor de hoefjes en huisjes, een vrouw hing haar linnen in een boomgaard, molens draaiden hun wieken, die als zegenend kruisen sloegen, kruisen van vrede, de schouwtjes rookten, en alleen soldaten, die op de wegen onder de breed vertakte bomen marcheerden, of auto's welke wolken stof opjoegen, getuigden dat er in België een krijg woedde.

- Naar Aarschot, mompelde Hoornaert. Wie weet, hoeveel parochie's we nog ronddolen moeten.

Hoornaert keek door 't raampje. Martha zat in gedachten.

- Aarschot! Allen uitstappen! klonk het.

- Hoe, allen uitstappen! riep een der medereizigers. Gaan we niet verder?

- Dan lopen we recht tegen de gewerend van de Duitsers, vertelde de treinwachter.

- Zijn ze zo dichtbij?

- 't Schijnt. 't Personeel van Zichem-statie is zo juist hier toegekomen, zeggen ze daar. Bij Zichem zijn ze aan 't borstelen, en dat is maar een statie van hier!

- Hoort ge dat? vroeg Hoornaert ongerust.

- Ja, doof ben ik niet, antwoordde Jozef kalm.

- 't Is maar, dat ik niet gaarne in de oorlog zou geraken.

- Maar de Belgische soldaten staan toch nog voor ons?

Martha was bleek geworden. Wat verder woedde dus de strijd, en Frans moest daarin zijn! En hij wist 't niet, dat zij zo nabij was... en o, God, zo innig naar hem verlangde!

't Drietal trok 't stadje in. Aarschot lag er bekoorlijk aan de voet van de heuvel, door een oude toren bekroond. De rust hing nog in de straten. Op een met bomen beplant plein, waar eens 't Begijnhof was geweest, speelden en zongen kinderkens, en zaten de oudjes uit 't Godshuis in de zon, die hen deugd deed. Verder stonden burgers in groepjes en ze bespraken 't nieuws.

Lauwe ging naar hen toe en vroeg naar de soldaten. Ja, troepen waren er overal in de omtrek, maar wie kon juist zeggen welke!

- Dan maar voort gegaan! zei de jonkman.

De straat steeg en leidde naar een heuvel. Op een molen stonden officieren, die door kijkers de omtrek afspeurden. Mensen wezen elkaar een punt in de verte aan.

- Alle zielen, 't brandt ginder! riep Lauwe. Dat was 't eerste wat hij van de oorlog ontwaarde, en 't greep hem aan.

- Branden, herhaalde Hoornaert verschrikt.

- Ja, zie de rook! 't Brandt fel ook!

- 't Is bij Scherpenheuvel of Diest! vertelde een man, die voor zijn deur stond.

- Daar zijn ze dus bezig? vroeg Lauwe.

- Ja... Wij zullen de Duitsers ook wel krijgen.

- En vlucht ge niet?